

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2016/9
Karar Sayısı : 2016/125
Karar Tarihi : 22.6.2016
R.G. Tarih-Sayısı : 28.07.2016-29784

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Büyükçekmece 2. Asliye Hukuk Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 12.1.2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun;

1- 166. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan “...*bu karar, diğer mahkemeyi bağlar.*” ibaresinin,

2- 167. maddesinin (1) numaralı fıkrasının;

a- Birinci cümlesinde yer alan “...*sonradan birleştirilmiş davaların...*” ibaresinin,

b- İkinci cümlesinin,

Anayasa'nın 36., 37. ve 141. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebidir.

OLAY: Davacı tarafından manevi tazminat talebiyle açılan davada, itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

I- İPTALİ İSTENİLEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un, itiraz konusu kuralların da yer aldığı 166. ve 167. maddeleri şöyledir:

“Davaların birleştirilmesi

MADDE 166- (1) Aynı yargı çevresinde yer alan aynı düzey ve sıfattaki hukuk mahkemelerinde açılmış davalar, aralarında bağlantı bulunması durumunda, davanın her aşamasında, talep üzerine veya kendiliğinden ilk davanın açıldığı mahkemede birleştirilebilir. Birleştirme kararı, ikinci davanın açıldığı mahkemece verilir ve **bu karar, diğer mahkemeyi bağlar.**

(2) Davalar, ayrı yargı çevrelerinde yer alan aynı düzey ve sıfattaki hukuk mahkemelerinde açılmış ise bağlantı sebebiyle birleştirme ikinci davanın açıldığı mahkemeden talep edilebilir. Birinci davanın açıldığı mahkeme, talebin kabulü ile davaların birleştirilmesine ilişkin kararın kesinleşmesinden itibaren, bununla bağlıdır.

(3) Birleştirme kararı, derhâl ilk davanın açıldığı mahkemeye bildirilir.

(4) Davaların aynı veya birbirine benzer sebeplerden doğması ya da biri hakkında verilecek hükmün diğerini etkileyecek nitelikte bulunması durumunda, bağlantı var sayılır.

(5) İstinaf incelemesi ayrı dairelerde yapılması gereken davaların da bu madde hükmüne göre birleştirilmesine karar verilebilir. Bu hâlde istinaf incelemesi, birleştirilen davalarda uyuşmazlığı doğuran asıl hukuki ilişkiye ait kararı inceleyen bölge adliye mahkemesi dairesinde yapılır.”

“Davaların ayrılması

MADDE 167- (1) Mahkeme, yargılamanın iyi bir şekilde yürütülmesini sağlamak için, birlikte açılmış veya **sonradan birleştirilmiş davaların** ayrılmasına, davanın her aşamasında, talep üzerine veya kendiliğinden karar verebilir. **Bu durumda mahkeme, ayrılmasına karar verilen davalara bakmaya devam eder.**”

II- İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca, Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Alparslan ALTAN, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN ve Kadir ÖZKAYA’nın katılımlarıyla 10.2.2016 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle başvuruya engel bir durumun varlığı ve sınırlama sorunu görüşülmüştür;

2. Anayasa’nın “Anayasaya aykırılığın diğer mahkemelerde ileri sürülmesi” başlığını taşıyan 152. maddesinin son fıkrasında “Anayasa Mahkemesinin işin esasına girerek verdiği red kararının Resmî Gazetede yayımlanmasından sonra on yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasaya aykırılığı iddiasıyla tekrar başvuruda bulunulamaz.”; 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Başvuruya engel durumlar” başlığını taşıyan 41. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ise “Mahkemenin işin esasına girerek verdiği ret kararının Resmî Gazetede yayımlanmasından itibaren on yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasaya aykırılığı iddiasıyla itiraz başvurusu yapılamaz.” hükümlerine yer verilmiştir.

3. Kanun’un 166. maddesinin (1) numaralı fıkrasının son cümlesinde yer alan “...bu karar, diğer mahkemeyi bağlar.” ibaresine yönelik itiraz başvurusu, Anayasa Mahkemesinin 27.3.2014 tarihli ve E.2014/5, K.2014/65 sayılı kararıyla kuralın Anayasa’ya aykırı olmadığı gerekçesiyle esastan reddedilmiş ve bu karar 12.12.2014 tarihli ve 29203 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

4. Anayasa Mahkemesince işin esasına girilerek reddedilen itiraz başvurusuna konu kural hakkında yeni bir başvurunun yapılabilmesi için, önceki kararın Resmî Gazete’de yayımlandığı 12.12.2014 tarihinden başlayarak geçmesi gereken on yıllık süre henüz dolmamıştır.

5. Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kurala ilişkin başvurunun, Anayasa’nın 152. maddesinin son fıkrası ve 6216 sayılı Kanun’un 41. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince esas incelemeye geçilmeksizin reddi gerekir.

6. Anayasa'nın 152. ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre, Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla yapılacak başvurular itiraz yoluna başvuran mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulayacağı yasa kuralı ile sınırlıdır.

7. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, Kanun'un 167. maddesinin birinci cümlesinde yer alan "...sonradan birleştirilmiş davaların..." ibaresinin iptalini talep etmiştir.

8. Bakılmakta olan davada, 6100 sayılı Kanun'un 167. maddesinin birinci cümlesinde yer alan "...sonradan birleştirilmiş davaların..." ibaresindeki "...davaların..." kelimesi maddenin diğer bölümü için de ortak kuraldır. Bu nedenle esas incelemenin "...sonradan birleştirilmiş..." ibaresiyle sınırlı olarak yapılması gerekmektedir.

9. Açıklanan nedenlerle, 12.1.2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun;

A- 166. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "...bu karar, diğer mahkemeyi bağlar" ibaresine ilişkin itiraz başvurusunun, Anayasa'nın 152. maddesinin son fıkrası ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 41. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince REDDİNE,

B- 167. maddesinin;

1- Birinci cümlesinde yer alan "...sonradan birleştirilmiş davaların..." ibaresinin esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin "...sonradan birleştirilmiş..." ibaresi ile sınırlı olarak yapılmasına,

2- İkinci cümlesinin esasının incelenmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III- ESASIN İNCELENMESİ

10. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Berrak YILMAZ tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükümleri, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü.

A- İtirazın Gerekçesi

11. Başvuru kararında özetle, itiraz konusu kurallarla, birleştirilmiş davaların daha sonra ayrılması halinde, birleştirilen davaya bakan mahkemenin ayrılmasına karar verilen davayı iade etmek yerine bu davaya bakmaya devam edecek olmasının, mahkemelerin usulsüz şekilde sübjektif nedenlerle birleştirme kararı vererek davasına bakacağı kişileri seçebilmesine ve davasına bakmak istemediği kişilere ilişkin davaları başka bir mahkemenin davasıyla birleştirmek suretiyle yargılamadan kaçınabilmesine sebep olabileceği, bu durumun tabii hâkim ilkesine aykırı olduğu gibi adil yargılanma ilkesinin bir sonucu olan davaların makul sürede bitmesine engel oluşturacağı, birleşen dosyanın mahkemesine iade edilme imkânının bulunması gerektiği belirtilerek kuralların, Anayasa'nın 36., 37. ve 141. maddelerine aykırı oldukları ileri sürülmüştür.

B- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

12. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca, ilgisi nedeniyle kural Anayasa'nın 142. maddesi yönünden de incelenmiştir.

13. İtiraz konusu kurallarla, *“sonradan birleştirilmiş”* davaların ayrılmasına davanın her aşamasında, talep üzerine veya kendiliğinden mahkemece karar verilebileceği ve bu durumda mahkemenin, ayrılmasına karar verilen davalara bakmaya devam edeceği öngörülmektedir.

14. Anayasa'nın hak arama hürriyetini düzenleyen 36. maddesinin birinci fıkrasında, *“Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”*denilmektedir.

15. Anayasanın 142. maddesinde, *“Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir.”* hükmüne yer verilmiştir. Hukuk devletinde kanun koyucu, Anayasa'nın temel ilkelerine ve Anayasa'da öngörülen kurallara bağlı kalmak koşuluyla, yargılama usullerinin belirlenmesi konusunda takdir yetkisine sahiptir. Bu bağlamda getirilen usul kurallarının, Anayasa'nın 36. maddesinde öngörülen *“adil yargılanma hakkı”*na aykırılık taşımaması bir zorunluluktur.

16. Anayasa'nın 141. maddesinin son fıkrasında, *“Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.”* denilmek suretiyle davaların makul bir süre içinde bitirilmesi gerekliliği açıkça ifade edilmiştir. Bu ilke gereğince Devlet, yargılamaların gereksiz yere uzamasını engelleyecek etkin tedbirler almak zorundadır. Bu bağlamda, hukuk sisteminin ve özellikle yargılama usulünün, yargılamaların makul süre içerisinde bitirilmesini olanaklı kılacak şekilde düzenlenmesi ve bu düzenlemelerde davaların nedensiz olarak uzamasına yol açacak usul kurallarına yer verilmemesi, makul sürede yargılanma ilkesinin bir gereğidir. Ancak bu amaçla alınacak kanuni tedbirlerin yargılama sonucunda işin esasına yönelik adil ve hakkaniyete uygun bir karar verilmesine engel oluşturmaması gerektiği de tartışmasızdır. Bu ilkelere uygun olmak kaydıyla yargılama yöntemini belirlemek ise Anayasa'nın 142. maddesi gereğince kanun koyucunun takdir yetkisindedir.

17. 6100 sayılı Kanun, hukuk mahkemelerinde uygulanacak yargılama usullerini düzenlemektedir. Kanun'un itiraz konusu kuralların yer aldığı 167. maddesinde, sonradan birleştirilmiş hukuk davalarının ayrılma usulü ve ayrılan davaların görüleceği mahkeme belirlenmektedir.

18. İtiraz konusu kurallar kapsamında yer alan *“sonradan birleştirilmiş davalar”*, Kanun'un 166. maddesine göre birleştirilen davalardır. Maddeye göre *“davaların aynı veya birbirine benzer sebeplerden doğması ya da biri hakkında verilecek hükmün diğerini etkileyecek nitelikte bulunması”* durumunda, davalar arasında bağlantı var sayılacak ve ancak bu koşulların varlığı halinde davalar birleştirilebilecektir. Dolayısıyla her ne kadar başvuru kararında, birleştirmenin usulsüz şekilde sübjektif nedenlerle yapılarak bakılmakta olan davaların başka bir mahkemenin davasıyla birleştirilmek suretiyle davası görülecek kişilerin seçilebileceği ve bu durumun adil yargılanma ilkesine aykırı olduğu ifade edilmişse de söz konusu maddede belirtilen koşullar gerçekleşmeksizin birleştirme kararı verildiğinin ileri sürülmesi halinde bu iddiaların yargı yerlerince inceleneceği açıktır.

19. Sonradan birleştirilen davaların ayrılması, maddede belirtildiği üzere yargılamanın iyi bir şekilde yürütülmesini sağlamak için yapılmaktadır. Yargılamanın iyi bir şekilde yürütülmesi olanağının kalmadığı bir durumda davaların ayrılmasına karar verilmesi de adil yargılanma ilkesinin bir gereği olarak yargılama sonucunda işin esasına yönelik adil ve hakkaniyete uygun bir karar verilmesi amacını gerçekleştirmeye yöneliktir. Tarafların, sonradan birleştirilen davaların ayrılması halinde, davasını tüm yönleriyle mahkeme önüne getirmesine engel bir durum da bulunmamaktadır. Ayrıca birleştirilmiş davaların sonradan ayrılması halinde bu davalara bakacak mahkemenin kanunla belirlenmesinin hak arama hürriyetine aykırı bir yönü de bulunmamaktadır.

20. Öte yandan, itiraz konusu kurallarla maddenin gerekçesinde de ifade edildiği gibi usul ekonomisinin bir gereği olarak sonradan birleştirilmiş davaların ayrılmasına karar verilmesi halinde mahkemenin, davaları başka bir mahkemeye göndermeyip bizzat bakmaya devam etmesi düzenlenmektedir. Kişiler arasındaki uyuşmazlıkların daha kısa süre içinde en az giderle çözümlenmesi, usul ekonomisi bakımından önemli olduğu gibi davanın taraflarını davanın uzaması nedeniyle oluşabilecek mağduriyetlere karşı korumak bakımından da önemlidir. Kanun koyucunun, itiraz konusu kurallarla, sonradan birleştirilmiş davaların ayrılması halinde mahkemenin ayrılmasına karar verdiği davalara bakmaya devam etmesini kabul etmek suretiyle davaların görülmesi ve sonuçlandırılmasının hızlandırılmasını amaçladığı anlaşılmaktadır. Zira sonradan birleştirilen davaların, yargılamanın iyi bir şekilde yürütülmesini sağlamak için ayrılmasına karar verilse dahi söz konusu davaların birleştirilme nedeni olan davaların aynı veya birbirine benzer sebeplerden doğması ya da biri hakkında verilecek hükmün diğerini etkileyecek nitelikte bulunması şeklindeki bağlantı nedenlerinin varlığını sürdürdüğü hallerde, mahkemenin ayrılmasına karar verilen davalara bakmaya devam etmesinin davaların adil ve hakkaniyete uygun olarak hızlı bir şekilde görülmesi ve sonuçlandırılması amacını sağlamaya yönelik olduğu açıktır. Sonradan birleştirilen davaya bakan mahkemenin, dosyaya daha kısa sürede vakıf olacağı ve davanın birleştirme kararını veren mahkemeye gönderilmesi halinde söz konusu mahkeme tarafından dosya için harcanacak emek ve zaman dikkate alındığında, birleştirilen davaların ayrılması durumunda dahi mahkemenin ayrılmasına karar verilen davalara bakmaya devam etmesinin kamu yararını sağlamaya yönelik olduğu anlaşıldığından itiraz konusu kuralda Anayasa'nın 141. maddesine aykırı bir yön bulunmamaktadır.

21. Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kurallar, Anayasa'nın 36., 141. ve 142. maddelerine aykırı değildir. İptal taleplerinin reddi gerekir.

22. Kuralların, Anayasa'nın 37. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

IV- HÜKÜM

12.1.2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 167. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...sonradan birleştirilmiş..." ibaresi ile ikinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve itirazın REDDİNE, 22.6.2016 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Esas Sayısı : 2016/9
Karar Sayısı : 2016/125

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Serruh KALELİ

Üye

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye

Recep KÖMÜRCÜ

Üye

Alparslan ALTAN

Üye

Nuri NECİPOĞLU

Üye

Hicabi DURSUN

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Üye

Erdal TERCAN

Üye

Muammer TOPAL

Üye

M. Emin KUZ

Üye

Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye

Kadir ÖZKAYA

Üye

Rıdvan GÜLEÇ